

طرح ملی نشاط اجتماعی در دوران پسا کرونا

(مصوبه جلسه ۷۷۴ مورخ ۱۴۰۱/۳/۲۳ شورای فرهنگ عمومی کشور)

همه‌گیری کرونا، جامعه جهانی را با مسائل گسترده و گوناگونی مواجه کرد که جامعه ایرانی نیز از این پیامدها مستثنی نبوده است. علاوه بر تأثیرات سوئی که گسترش ویروس کرونا در حوزه بهداشت و سلامت به جای گذاشت؛ دارای ابعاد مهم اقتصادی، اجتماعی، روانی و حتی سیاسی-امنیتی بوده است. حالا پس از دو سال با تحقق واکسیناسیون عمومی و ارائه خدمات گسترده بهداشتی و درمانی، می‌توان اذعان داشت که ابعاد مخاطره‌آمیز این ویروس، نسبتاً کنترل شده است. در این برهه یکی از مهم‌ترین مسائلی که اکثر دولت‌ها در سطح بین‌الملل در حال برنامه‌ریزی برای آن هستند، مسئله ترمیم اجتماعی در دوران پسا کرونا است؛ در ایران نیز تدوین برنامه‌ای همه‌جانبه برای احیای نشاط اجتماعی با توجه به فرصت‌ها و اقتضائات خاص فرهنگ ایرانی-اسلامی ضروری به نظر می‌رسد. نکته حائز اهمیت آن که شیوع کرونا نوعی فرسایش روانی ایجاد کرده که ضمن ترکیب با فرسایش اجتماعی، می‌تواند منجر به کاهش گسترده نشاط اجتماعی شود. این مسئله از آن جهت اهمیت می‌یابد که جامعه ایرانی در سال‌های اخیر خود با چالش سرمایه اجتماعی و کاهش امید و نشاط اجتماعی مواجه بوده است و شیوع کرونا این فرآیند را تسریع و به شکلی معناداری افزایش داده است.

از جمله مهم‌ترین مؤلفه‌های درونی و عاطفی کیفیت زندگی انسان معاصر که نمودی اجتماعی نیز می‌یابد، پدیده شادی یا نشاط است. شادی از جمله هیجانات اولیه و خوشایندی است که باعث انبساط خاطر و آرامش ذهنی فرد می‌گردد و از سلامت عاطفی او حکایت می‌کند. شادی، به عنوان یکی از ملزومات روح و جسم انسان، از جمله ضروریات و نیازهای طبیعی بشر است و همواره مورد توجه و مطالعه جامعه‌شناسان، اقتصاددانان، روان‌شناسان و متخصصان تعلیم و تربیت و به تازگی حوزه علوم اجتماعی قرار گرفته است. امروزه اکثر کشورها درصدد ایجاد یک جامعه سالم و بانشاط هستند چراکه احساس شادی و برخورداری از نشاط فردی و اجتماعی، انسان‌ها را برای زندگی بهتر و بازدهی بیشتر آماده ساخته و پیوندهای فرد را با محیط گسترده‌تر می‌کند.

از سال ۲۰۰۰ میلادی به بعد، در نگاه سازمان ملل، برای تعیین سطح توسعه‌یافتگی کشورها متغیرهای شادی، امید به آینده، خشنودی و رضایتمندی افراد نیز به‌عنوان یک متغیر کلیدی وارد محاسبات شده‌اند. به این صورت که اگر مردم یک جامعه احساس شادی، خشنودی و رضایتمندی نکنند، نمی‌توان آن را جامعه توسعه‌یافته قلمداد کرد که این نشانه اهمیت شادی است در واقع، رضایت و شادی مردم نشان می‌دهد که آن کشور توانسته است رفاه و آرامش مورد نیاز را برای اعضای خود فراهم کند. همچنین ارزیابی آمارهای جهانی درباره وضعیت شادی در سال ۲۰۲۰ نشان می‌دهد که ۱۴ درصد از مردم جهان در سطح «بالا» و ۵۰ درصد «تاحدودی» شاد هستند؛ ۳۰ درصد احساس شادی «پایین» دارند و ۶ درصد نیز اصلاً شاد نیستند.

در دنیای معاصر، سیاست‌گذاران عرصه‌های مختلف فعالیت‌های انسانی، از مراکز علمی و دانش‌پژوهی تا مؤسسات خدماتی، با شیوه‌های متفاوت می‌کوشند تا شادی را در نهاد آدمیان ایجاد کنند و بدین طریق، هم بر تولیدات علمی خود بیفزایند و هم بر فرآورده‌های صنعتی و خدماتی؛ و مهم‌تر از همه، زندگی امن و آرام و به‌دوراز عصبیت و پرخاش و مردمی شاد و امیدوار را مهیا کنند. به واسطه اهمیت موضوع و تأثیر این مسئله در موفقیت برنامه‌های کلان توسعه پایدار، بند «ب» ماده ۹۷ برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به صراحت دولت را مکلف کرده است تا به منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی نسبت به تهیه طرح جامعی برای بسط و گسترش روحیه نشاط، شادابی، امیدواری، اعتماد اجتماعی، تعمیق ارزش‌های دینی و هنجارهای اجتماعی اقدام کند.

در دیدگاه اسلامی حصول نشاط و شادمانی منحصر به تمایلات نفسانی نیست، بلکه انسان از شادمانی و سرور عقلانی، روحی و معنوی نیز بهره‌مند است. درباره اهمیت نشاط و سرور و جایگاه آن در تعالیم دینی اسلام می‌توان اشاره داشت که مفهوم شادی ۲۵ بار با الفاظ مختلف (فرح و سرور) در قرآن کریم آمده و یکی از اصول کتاب‌های روایی به باب «ادخال السرور» اختصاص داده شده است. «فرح» با ترکیب‌های مختلف ۲۲ بار و «سرور» ۳ بار در قرآن بیان شده است. دین اسلام بهره‌گیری از لذت‌های زندگی و رضایتمندی از آن را همواره به انسان تأکید می‌کند، تا جایی که حتی تبسم به چهره دیگران را دارای پاداش و ثواب می‌شمارد. همچنین باید دانست که برخی شادی‌های سطحی و ظاهری که ناشی از رفتارهای غیرمنطقی و غیراخلاقی است، مورد پذیرش اسلام نمی‌باشد. در قرآن کریم فرح و شادی در جلوه‌ای ستایش شده: «يَوْمَئِذٍ يَفْرَحُ الْمُؤْمِنُونَ. بِنَصْرِ اللَّهِ» (روم، ۴ و ۵) که این شادی به نصر و عنایت پرودگار است و گاهی نیز تقبیح و ناپسند برشمرده شده است: «فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلَافَ رَسُولِ اللَّهِ» (توبه، ۸۱). این شادی به خاطر مسئله‌ای منفی و سرپیچی از فرمان رسول اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) است. به این نکته نیز باید توجه داشت که این اصلی منطقی و پذیرفته شده در تمام نظام‌های متمدن است که نباید به بهانه شاد بودن هر رفتار غیر مجازی را مرتکب شد، با این تفاوت که شاید محدوده رفتارهای مجاز و غیر مجاز دارای برخی تفاوت‌ها باشد.

مصوبات و اسناد پیشین

۱. سند جامع ساماندهی اوقات فراغت جوانان (۱۳۸۴)

کلیات این سند به پیشنهاد سازمان ملی جوانان در جلسه مورخ ۳۸۳۱/۰۱/۹ شورای عالی جوانان به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور به تصویب رسید؛ اصلاح نگرش و فرهنگ‌سازی، تقویت نقش خانواده و نهادهای مدنی و بخش خصوصی در برنامه‌های فراغتی، بهینه‌سازی زیرساخت‌های فراغتی، توسعه کمی و کیفی برنامه‌های فراغتی و توانمندسازی ساختارهای اجرایی مرتبط با اوقات فراغت اهم مواردی است که در این سند مورد توجه قرار گرفته است. همچنین هیئت وزیران در جلسه مورخ ۴۸۳۱/۲/۱۲ «آیین‌نامه اجرایی جامع ساماندهی اوقات فراغت جوانان» را به تصویب رسانده است. در ماده ۱۱ این آیین‌نامه استانداران سراسر کشور موظف به تشکیل «ستاد ساماندهی اوقات فراغت» به‌عنوان پل ارتباطی بین ساختارهای دولتی و گروه هدف (اعم از مخاطب جوان و سرمایه‌گذار بخش خصوصی) شده‌اند.

در همین راستا «کمیسیون تخصصی اوقات» در ستاد ملی ساماندهی امور جوانان در تاریخ ۳۹۳۱/۳/۹۱ به‌منظور تدوین برنامه‌عمل و عملیاتی نمودن مفاد سند جامع ساماندهی اوقات فراغت جوانان، با مسئولیت معاونت ساماندهی امور جوانان وزارت ورزش و جوانان تشکیل گردید که از مهم‌ترین دستاوردها و اقدامات این کمیته می‌توان به ۱- بازطراحی پرتال جامع اوقات فراغت جوانان، ۲- تدوین «دستنامه فراغت من» (راهنمای روش‌های بهینه گذران مطلوب اوقات فراغت)، ۳- برگزاری جشنواره برترین‌های اوقات فراغت جوانان و ۴- راه‌اندازی سامانه برنامه‌ریزی اوقات فراغت با محوریت گردش و تفریح به نام «بزنیم بیرون» اشاره کرد.

۲. طرح الگوی مطلوب مراسم اعیاد اسلامی (۱۳۹۳)

این طرح به همت معاونت امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران در تاریخ ۳۹۳۱/۲/۲ انجام و به دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی ارسال شده است. طرح الگوی مطلوب مراسم اعیاد اسلامی با توصیفی آسیب‌شناسانه از وضع موجود برگزاری مراسم شادی دینی در کشور، به حاشیه‌ای بودن و فرعی بودن مراسم اعیاد در مقابل عزاداری‌ها تأکید می‌ورزد و با ارائه مؤلفه‌های مطلوب برگزاری یک مراسم آیینی شاد و بانشاط نسبت به راهکارآفرینی برای این موضوع نیز توجه داشته است. همچنین پشتوانه پژوهشی این طرح نیز با عنوان «بازمهندسی و آسیب‌شناسی جشن‌های مذهبی در ایران» منتشر شده است.

۳. ماتریس سیاست‌گذاری راهبردی در راستای ارتقای نشاط اجتماعی: نقش

آفرینی وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های دولتی (۱۳۹۷)

طرح ماتریس سیاست‌گذاری راهبردی در راستای ارتقای نشاط اجتماعی: نقش آفرینی وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های دولتی تلاشی از سوی دفتر سلامت روانی اجتماعی معاونت امور اجتماعی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بوده است.

این طرح با رویکردی انتقادی نسبت به «گزارش جهانی نشاط» (۵۱۰۲) نگارش شده و متغیرهایی که در آن گزارش به‌عنوان شاخص‌های اصلی سنجش نشاط اجتماعی ذکر شده است را بررسی نموده و در پایان با اضافه نمودن برخی شاخص‌های متناسب بوم فرهنگی و اجتماعی ایران، وظایفی را برای دستگاه‌های مسئول و متولی حوزه نشاط عمومی و اجتماعی توصیه کرده است. ۶ متغیر اصلی که در گزارش جهانی نشاط آمده است عبارت‌اند از: ۱- سرانه تولید ناخالص داخلی 2 (PDG)- حمایت اجتماعی ۳- امید به زندگی ۴- آزادی در اتخاذ تصمیم‌های اصلی زندگی ۵- سخاوت ۶- ادراک فساد.

در ادامه این پژوهش ۴ متغیر دیگر نیز به‌عنوان شاخص‌های کارآمد در سنجش نشاط اجتماعی ایرانیان پیشنهاد شده است که عبارت‌اند از: ۱- فراغت (تفریح، سفر خودآفرینی و رسانه‌ها) ۲- جشن‌ها و مراسم جمعی (مناسبت‌های کارناوالی و فضاهای فراغت عمومی) ۳- امنیت (امنیت معنوی، شغلی، عاطفی و اجتماعی) ۴- امید.

در ادامه این طرح، ماتریسی که حاصل تقاطع شاخص‌های فوق با نهادهای وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت کشور، وزارت امور خارجه، وزارت کار، تعاون و رفاه اجتماعی، وزارت اقتصاد، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، معاونت زنان و خانواده ریاست جمهوری، وزارت ورزش و جوانان، سازمان صداوسیما و شهرداری تهران ارائه شده است و نقش‌های کلیدی هر یک از نهادهای فوق در نسبت با شاخص‌های ده‌گانه ذکر شده است.

۴. مصوبه تشکیل «کارگروه امید، نشاط و سرمایه اجتماعی» (۱۴۰۰)

مهم‌ترین و آخرین سندی که در حوزه نشاط اجتماعی موجود است، ابلاغیه مصوبه «تشکیل کارگروه امید، نشاط و سرمایه اجتماعی» است که توسط معاون اول رئیس‌جمهور در تاریخ ۰۰۴۱/۱/۴۱ به دستگاه‌های ذی‌ربط ابلاغ گشته است. این مصوبه که به پیشنهاد دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگ و در جلسه هشتم ستاد هماهنگی نقشه مهندسی فرهنگی کشور در تاریخ ۹۹۳۱/۲۱/۳۲ تصویب شده، هدف از تشکیل این کارگروه را، گره‌گشایی از انسدادهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و جلوگیری از ایجاد فضای یأس در جامعه برشمرده است. تشکیل این کارگروه با ابلاغیه فوق‌الذکر با ریاست دبیر شورای عالی انقلاب فرهنگی و همکاری وزیر آموزش و پرورش، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزیر علوم، تحقیقات و فناوری، رئیس سازمان صداوسیما و رئیس ستاد اقامه نماز جمعه می‌باشند ضروری تلقی شده و رسمیت یافته است.

چارچوب‌های راهبردی

طبق مطالعات پژوهشی و مسئله‌شناسی انجام‌شده، چارچوب راهبردی طرح‌های پیشنهادی قرارگاه نشاط اجتماعی و نوآوری فرهنگی بدین صورت می‌باشد:

- ❖ قرن جدید و نشاط درون‌زا؛ تأکید بر ظرفیت مفهومی شروع قرن جدید با روی کار آمدن دولت و ساختاری که رویکرد آن برای نشاط آفرینی، نگاه به ظرفیت‌های داخلی است و نه وقایع تحمیلی بالا به پایین یا بیرون به درون.
- ❖ خانواده محوری؛ تأکید بر این که کلیه برنامه‌های با هدف نشاط آفرینی، باید خانواده را در اولویت مخاطب شناسی خود قرار دهند.
- ❖ ترمیم حضور و مشارکت اجتماعی؛ با توجه به لطمه جدی کرونا به حضور مردم در عرصه‌های بیرون از خانه - که این آسیب خصوصاً در شهرهای بزرگ قابل مشاهده است - رویکرد اصلی طرح‌های پیشنهادی سعی در ترمیم حضور و ظهور مردم در فضای بیرونی و واقعی دارد، بنابراین در طراحی برنامه‌ها، فضای مجازی کمتر محور قرار گرفته است.
- ❖ تمرکز بر امیدآفرینی و ترمیم سرمایه اجتماعی؛ با توجه به کاهش سرمایه اجتماعی و به وجود آمدن نوعی فرسایش اجتماعی ناشی از مشکلات اقتصادی (نظیر تورم، فقر، بیکاری، و...)، طرح‌های پیشنهادی، امیدآفرینی ملی و احیای سرمایه اجتماعی و اعتماد ملی را مطرح نظر دارند.
- ❖ پرهیز از شادی‌های حبابی؛ تأکید بر فرایندهای بلندمدت و عمیقی که نوعی سرور مستدام و درونی به وجود می‌آورند در برابر رویدادهای مقطعی که شادی‌های حبابی و در لحظه ایجاد می‌کنند.
- ❖ عدم پیوند نشاط و امید ملی با مسائل فراملی؛ با توجه به مسائل اخیر در حوزه سیاست خارجه و احتمال وصول به توافقات هسته‌ای با کشورهای مورد مذاکره، در طراحی برنامه‌های شادی آفرین تلاش شده تا پیوندی میان این برنامه‌ها و توافق هسته‌ای برقرار نشود، چه این که عدم مشروط بودن شرایط داخلی کشور به وقایع بیرون از آن، همواره یکی از شعارهای جریان انقلاب اسلامی و دولت مردمی بوده است.
- ❖ عدالت‌محوری و پرهیز از تمرکزگرایی؛ در پیشنهاد برنامه‌ها و طرح‌ها تا حد ممکن تأکید بر اقصی نقاط کشور و نواحی مختلف است، نه این که صرفاً کلانشهرها و تهران به عنوان پایتخت در نظر باشد، بنابراین مخاطب اکثر برنامه‌ها همه اقشار جامعه با همه تکرهای جغرافیایی و فرهنگی هستند.
- ❖ در نظرگرفتن اقشار مختلف مخاطبان؛ با توجه به همگانی و ملی بودن طرح، لازم است اقشار مختلف مردم اعم از مردان و زنان، کودکان، جوانان و بزرگسالان، ساکنین کلان‌شهرها، شهرستان‌ها و مناطق روستایی، گرایش‌های مختلف سیاسی و ارزشی و ... در نظر گرفته شوند و مجموعه طرح‌های پیشنهادی، طیف گسترده‌ای از افراد را ضمن تکرر در زمینه‌های مختلف شامل شود.
- ❖ توجه ویژه به پیوست رسانه‌ای طرح؛ به نظر می‌رسد بر اساس پژوهش‌های صورت گرفته توسط نهادهای مختلف نظیر پژوهش موجود در سازمان رصد فرهنگی کشور (۱۴۰۱)، در حال حاضر میزان بر ساخته نشاط اجتماعی - یعنی تلقی افکار عمومی با توجه به بازنمایی رسانه‌های جمعی و پژواک فضای مجازی - از میزان واقعی آن بسیار کمتر است، یعنی احساس نشاط از خود مقوله نشاط و شادکامی سطح پایین تری دارد؛ بنابراین لازم است تا به همان میزان که طرح‌هایی با محوریت افزایش نشاط اجتماعی سامان می‌یابد، در رسانه‌های جمعی نیز بازتاب پیدا کند تا احساس نشاط و افزایش آن به امری فراگیر و اجتماعی مبدل شود. در این زمینه می‌توان پویش‌های ملی نظیر پویش #خبر_خوب را پیشنهاد کرد که در برابر هجمه همه‌روزه رسانه‌های معاند و پمپاژ بی‌وقفه وقایع نگران‌کننده و برجسته‌سازی و ضریب دهی به حوادث با بار روانی منفی، سعی در جریان سازی مبتنی بر آسایش و آرامش روانی بر محور اخبار خوب دارد.

کلان طرح های اجرایی

با توجه به راهبردهای طراحی شده، کلان طرح های عملیاتی ذیل پیشنهاد می گردد: (نکته قابل توجه این که هر کدام از کلان طرح ها، خود یک ابر برنامه بوده و بستری برای وقوع رویدادهای مختلف و طرح های پیشنهادی کوچک مقیاس و عینی است.)

ردیف	کلان طرح پیشنهادی	دستگاه متولی
۱	احیای حضور در فضای اجتماعی بر محور «پایگاه نشاط محله»	شهرداری ها
۲	احیای ظرفیت های نشاط آفرین ادبیات فارسی بر محور «پویا ملی قصه گویی»	وزارت آموزش و پرورش با همکاری سازمان تبلیغات اسلامی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
۳	احیای گردشگری و سفر خانوادگی بر محور «گردشگری روستایی»	وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی
۴	احیای ظرفیت های نشاط آفرین ورزش بر محوریت «ورزش همگانی»	وزارت ورزش و جوانان با همکاری شهرداری ها
۵	احیای مصرف فرهنگی- رسانه ای بر محوریت «جشنواره ویژه پخش آثار سینمایی از سیمای ملی»	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری صداوسیما

۱. کلان طرح حوزه احیای حضور در فضای اجتماعی بر محور «پایگاه نشاط محله» (شهرداری)

بخش عمده ای از نشاط اجتماعی، در طی زندگی روزمره و ارتباطات و تعاملات خانوادگی و اجتماعی دوستانه در فضاهای بیرونی شهری نظیر بوستان ها، مساجد، پایگاه های فرهنگی شکل می گیرد؛ بنابراین طبیعی است که در دوران همه گیری کرونا و با توجه به لزوم حضور حداقلی در فضاهای بیرونی تحت شعار «در خانه بمانیم»، پویایی و نشاط اجتماعی آسیب جدی ببیند. حال به نظر می رسد در دوران پساکرونا می توان با فراهم کردن زمینه حضور دوباره اقشار مردم و خانواده ها در فضاهای شهری، نشاط اجتماعی را به میزان قابل توجهی ترمیم نمود.

با توجه در پیش بودن دو فصل بهار و تابستان و مساعد شدن شرایط آب و هوایی در اکثر نقاط کشور، می توان با محوریت ایجاد «پایگاه نشاط محله» و تعریف فعالیت های گوناگون برای آن، زمینه ای افزایش نشاط عمومی را به شکلی درونزا به ارمغان آورد. توضیح آن که در هر شهر یا شهرستان، یک یا چند بوستان (ترجیحاً بوستان هایی که در کنار مساجد قرار گرفته اند.) به عنوان «پایگاه نشاط» برگزیده شده و محلی برای استقرار امکانات و برگزاری رویدادهای محلی تعبیه می شود. از ۱۵ فروردین تا ۳۰ شهریور طی مدت ۵ ماه، این پایگاه ها مجموعه از خدمات را به شهروندان ارائه داده و رویدادها و جشنواره های مختلف برگزار می کنند؛ به عنوان مثال می توان به برگزاری مسابقات متنوع برای کودکان، جشنواره های ورزشی برای نوجوانان، کلاس های آموزشی، هنری و ورزشی در مساجد، سرای محلات و فرهنگ سراها برای اقشار مختلف مردم، پایگاه های مشاوره خانواده، جشنواره های غذاهای محلی، فروش محصولات خانگی، برگزاری کنسرت های کوچک مقیاس خیابانی در فضای بوستان با استفاده از هنرمندان متعهد و توانمند شهری، برگزاری جنگ های شادی به مناسبت اعیاد، اجرای تئاترها و سرودها با استفاده از ظرفیت نوجوانان و جوانان و گروه های هنری، برپایی نمایشگاه های مختلف هنری و صنایع فرهنگی و ... اشاره نمود. خصوصاً که در فصل تابستان و با توجه به تعطیل بودن مدارس، ظرفیت ویژه ای جهت توجه به اوقات فراغت نوجوانان و استفاده از فرصت های بالقوه حضور بیشتر آنان در منزل و محله وجود دارد.

کاهش حضور مردم در اماکن و مراسمات مذهبی و عادی انگاری این دوری از دیگر پیامدهای همه گیری ویروس کرونا بوده که بر زیست معنوی عموم مردم مؤثر است. بنابراین، در راستای آگاهی بخشی در این زمینه، اختصاص ایامی به غبارروبی نمادین از مساجد، هیئات، حسینیه ها، امامزاده ها، مصلی ها و ... به علاوه تأمین بستر مادی و معنوی برای افزایش فعالیت های فرهنگی، هنری در این مراکز از جمله تجهیز کتابخانه، نمایش آثار سینمایی منتخب، برگزاری مراسمات شبی با قرآن، یادواره شهدا و ... می تواند تا حدود زیادی اثرگذار باشد.

۲. کلان طرح حوزه احیای ظرفیت های نشاط آفرین ادبیات فارسی بر محور «پویا ملی قصه گویی» (سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت آموزش و پرورش)

اگر نشاط را به شادی‌های حبابی و لحظه‌ای که بیشتر جنبه هیجانی دارند، تقلیل ندهیم، آن گاه می‌توان از نوعی نشاط به مثابه سرور عمیق درونی و مستمر صحبت کرد. این سرور پایدار بر مبنای ظرفیت‌های معنوی، هویتی و فرهنگی شکل می‌گیرد. در این راستا ادبیات فارسی به عنوان گنجینه‌ای غنی و هنرمندانه از معارف اخلاقی و اسلامی می‌تواند یکی از مهم‌ترین منابع ناملموس فرهنگی برای حل مسئله نشاط اجتماعی در نظر گرفته شود.

مقام معظم رهبری از شعر و ادب فارسی به عنوان یک ثروت و سرمایه ملی یاد می‌کنند؛ همچنین رئیس محترم جمهور، حجت الاسلام رئیسی در طی پیام به کنگره ملی بزرگداشت حکیم نظامی، به ضرورت اهتمام و توجه به این ظرفیت عظیم اشاره می‌کنند: «امیدوارم با همت و پشتکار همه نهادهای علمی، فرهنگی و پژوهشی و با عزم دولت مردمی، زمینه‌ها و فرصت‌های تازه‌ای پدید آید تا اندیشه‌های عمیق عرفانی و عواطف ژرف انسانی مشاهیر ادب و عرفان، به زبانی روزآمد و جهانی ارائه گردد و نسل جوان نیز با احساس تعلق بیشتری به این منابع و ذخائر ارزنده بتواند قدرت نوآوری و رویارویی خود را با تحولات جهانی شتاب بیشتری ببخشد...»

بدین ترتیب می‌توان با محوریت راه‌اندازی پویای ملی قصه‌گویی، رویدادهای مختلفی را برای استفاده از ظرفیت‌های فوق‌العاده نشاط آفرین ادبیات فارسی استفاده نمود؛ از جمله این رویدادها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد: جشنواره ملی مادران قصه‌گو؛ تولید و انتشار پادکست‌های قصه‌گویی از زبان مادر بزرگ‌ها با گویش‌ها و زبان‌های مختلف از اقوام گوناگون؛ برگزاری برنامه‌ها و مسابقه‌های مشاعره در سطح مدارس، محلات و ملی؛ احیای سنت قصه‌گویی مادر بزرگ‌ها و مادران با استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای و هنری؛ برگزاری رویدادهایی تحت عنوان «شب قصه» در محلات و دعوت از مادران برای قصه‌گویی برای گروه کودکان؛ ساخت برنامه‌های تلویزیونی، موشن‌ها و انیمیشن‌ها با محوریت قصه‌های منبعث از ادبیات فارسی برای گروه‌های مختلف کودک و نوجوان؛ و ...

۳. کلان طرح حوزه احیای گردشگری و سفر خانوادگی بر محور «گردشگری روستایی» (وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی)

یکی از مهم‌ترین عوامل شادی‌آفرین در سطح جامعه، موضوع سفر و گردشگری است؛ چنان‌چه در آیات آسمانی قرآن کریم و فرامین اهل بیت (علیهم السلام) نیز مکرراً به اهمیت سفر اشاره شده است. از طرفی یکی از پیامدهای اجتماعی کرونا که منجر به کاهش پویایی، تحرک و نشاط اجتماعی شده را می‌توان کاهش زمینه‌های سفر و گردشگری دانست که روی دیگر آن کم‌فروغی مراکز گردشگری همچون موزه‌ها و مراکز فرهنگی-تاریخی بوده است. براساس اعلام معاونت گردشگری وزارت میراث فرهنگی، حدود ۷۵ درصد از مردم در دوران کرونا سفر نرفته‌اند. همچنین ضرر مالی شیوع کرونا به صنعت گردشگری چیزی بیش از ۳۵ هزار میلیارد تومان تخمین زده شده است؛ بنابراین ضروری به نظر می‌رسد تا با احیای همه جانبه ظرفیت‌های گردشگری و فراهم آوردن بستر مناسب برای سفرهای خانوادگی، این پدیده را در دوران پساکرونا با پیوسته‌های فرهنگی متناسب احیا کرد. اعطای تسهیلات برای اقامت خانواده‌ها در سکونت‌گاه‌های مقاصد گردشگری، برگزاری رویدادهای سرگرم‌کننده، استفاده از ظرفیت‌های رسانه‌ای برای تبلیغ گردشگری و نمایش جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی را می‌توان از جمله اقدامات لازم دانست.

یکی از مهم‌ترین انواع گردشگری که فرصت‌های فرهنگی و اقتصادی فراوان داشته و می‌تواند مبنای توسعه درون‌زا و فرهنگ‌بنیاد نیز قرار بگیرد، گردشگری روستایی است. دهه اخیر را می‌توان دوران شکوفایی توسعه گردشگری روستایی دانست؛ توسعه‌ای که با تکثیر ایده تعدادی از فعالان و پیشکسوتان گردشگری در سطح روستاهای کشور و ایجاد فضاهای بوم‌گردی اتفاق افتاد، اما شیوع کرونا مانع اوج گرفتن این حرکت رو به جلو شد. در طرح احیای گردشگری با محوریت گردشگری روستایی، در هر استان و ناحیه فرهنگی، چند روستا که دارای پیشینه تاریخی، جاذبه‌های طبیعی و هویت و آثار فرهنگ بومی هستند برگزیده شده و ضمن ایجاد پایگاه‌های بوم‌گردی و طراحی نظام گردشگری بوم‌مبنا، تعداد زیادی از سفرهای درون استانی یا برون استانی برای خانواده‌ها با هزینه‌هایی به نسبت پایین طراحی می‌شود.

ایده محوری طرح حاضر که به اختصار گردشگری تجربه‌محور خوانده می‌شود، ایجاد فضایی جهت تجربه زیست روستایی برای شهرنشینان و همچنین گردشگران خارجی است. پژوهشگران حوزه روستا، «کار» و «تولید» را محور زیست روستایی می‌دانند، از این نظر تجربه زیست روستایی را می‌توان مترادف تجربه مشارکت در کار، اشتغال و تولید روستایی دانست؛ بنابراین اولین گام جهت پیاده‌سازی این ایده، احیای مهارت‌ها، آیین‌ها و هویت روستایی است تا علاوه بر ترمیم شبکه اشتغال و تولید و به فراخور آن اقتصاد روستایی، زمینه بهره‌برداری از ابعاد فرهنگی-اقتصادی گردشگری اجتماعی تجربه محور نیز فراهم آورد.

۴. کلان طرح حوزه احیای ظرفیت‌های نشاط‌آفرین ورزش بر محوریت «ورزش همگانی» (وزارت ورزش و جوانان)

یکی از مهم‌ترین عوارض کرونا، کاهش تحرک و تحلیل قوای جسمی آحاد مردم بود که با تعطیلی باشگاه‌های ورزشی، استادیوم‌ها و... باعث افزایش اضافه وزن و مشکلات جسمی- حرکتی شده است. کاهش تحرک و ورزش همگانی، افول نشاط اجتماعی را به همراه داشته، چرا که پویایی جسمی به پویایی فکری و روانی منجر می‌شود. ظرفیت‌های حوزه ورزش، علی‌الخصوص ورزش همگانی و عمومی برای نشاط آفرینی در آحاد مردم، حائز اهمیت فراوان است. از طرفی در سال آتی شاهد رویدادهای مهمی در ورزش حرفه‌ای نیز هستیم که ظرفیت ویژه‌ای برای ایجاد امواج شادی دارد، مهم‌ترین آن‌ها جام جهانی و حضور ایران در این مسابقات مهم بین‌المللی است، همچنین می‌توان به مسابقات جهانی والیبال و المپیک آسیایی (بازی‌های آسیایی ۲۰۲۲) نیز اشاره کرد.

برای ترمیم و بهبود وضعیت ورزش عمومی و بهره‌گیری از آن در راستای افزایش نشاط اجتماعی می‌بایست دربرهای مراکز ورزشی مجدداً به روی مردم باز شده و تسهیلات مادی برای برخورداران همه اقشار از آن در نظر گرفته شود. در این میان چند گروه شایسته توجه ویژه هستند؛ بانوان خانه‌دار که می‌توان به صورت محله محور در مراکز فرهنگی-ورزشی برای آنان برنامه‌های سلامت بدنی سامان داد، کارمندان دولت که باید به شکل روزانه یا هفتگی سانس‌های ورزشی برای آنان تعبیه نمود (استخر، سالن‌های چندمنظوره ورزشی)، کودکان و نوجوانان با محوریت مدارس (تأکید و افزایش کمی و کیفی ساعات مخصوص ورزش) و سالمندان با محوریت بوستان‌های محلی و ورزش صبحگاهی زیر نظر مربی‌هایی که از طرف خود آن‌ها یا نهاد محلی به گروه معرفی شده است.

۵. کلان طرح حوزه احیای مصرف فرهنگی-رسانه‌ای بر محوریت «جشنواره ویژه سینمایی» (وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی)

رسانه‌های عمومی در دوران مدرن نقشی تعیین کننده در جهت دهی به افکار و احساسات عمومی دارند. با نظر به این مهم، پیشنهاد می‌شود طی جشنواره ویژه سینمایی با هدف افزایش نشاط و شادی عمومی، حق پخش ۳۰ عنوان فیلم سینمایی که درون مایه‌ای نشاط‌آور داشته و ضمناً واجد ارزش‌های فرهنگی مثبت و در راستای سبک‌زندگی ایرانی-اسلامی است خریداری شده و طی بازه‌هایی مشخص و در برنامه و زمانی مشخص (هفته‌ای یک یا دو بار) از طریق سیمای ملی پخش شود.

همچنین یکی دیگر از پیامدهای همه‌گیری کرونا، مراجعه و انس افراطی مردم به فضای تفریحی- فراغتی مجازی است که موجب دوری از فضای عینی و واقعی فرهنگ و هنر و در نتیجه باعث افول چرخه کسب و کارهایی نظیر سینما، کنسرت، کتاب و... شده است. به منظور عبور از این چالش‌ها توصیه می‌شود مراکز فرهنگی و هنری با ارائه تخفیف و برگزاری رویدادهایی مجدداً پای مردم را به محیط‌های فرهنگی باز کنند.

در پایان اعلام می‌گردد برای پیگیری مراحل مختلف این طرح و برنامه‌های پیشنهادی آن، لازم است کارگروهی در وزارت ورزش و جوانان تشکیل شود که مسئولیت اصلی هماهنگی و پیاده سازی و پیگیری‌های لازم را با همراهی اعضای آن کارگروه دنبال نمایند؛ اعضای این کارگروه عبارتست از نمایندگان دستگاه‌ها و نهادهای مختلف که مستقیم یا غیرمستقیم در پیاده سازی این برنامه‌ها در نقاط گوناگون کشور سهیم هستند که اهم آن عبارتست از: (بنابر اقتضانات خاص، اعضای این کارگروه چه به عنوان عضو اصلی و چه به عنوان عضو مهمان قابل افزایش است).

۱. وزارت ورزش و جوانان
۲. سازمان اجتماعی وزارت کشور
۳. سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور
۴. دبیرخانه شورای فرهنگ عمومی کشور
۵. وزارت آموزش و پرورش
۶. سازمان صداوسیما
۷. وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۸. سازمان بسیج مستضعفین
۹. سازمان تبلیغات اسلامی
۱۰. ستاد هماهنگی کانون‌های فرهنگی هنری مساجد کشور